

Selección de poemas de

Florencio Delgado Gurriarán

1.- “DEZ COUSAS DE VALDEORRAS (NO VRAN)”

As vidras,
ledas mozas churrusqueiras
maquilladas de sulfato,
sorrinlle ao vento coquetas.

O vento,
baril mociño das festas,
mercóu, na tenda do souto,
seu perfume de candeas.

A fonte,
que chouta por antre as penas,
vén, ca súa cara lavada,
a ensaiar a muiñeira.

A cobra
quere poñerse morena
e toma baños de sol
por andar â «derradeira».

As nubens
enamoradas da serra,
andan a buscarlle as voltas
por ver de apalparlle as tetas..

O monte,
amallóa as chancas de pedra
côs amallós dos regatos
e ten que pôrse en crequenás.

O carro,
cô lombo cangado de herba,
ven, por amostar os folgos,
cantando unha cantarena.

A vaca
côs dous puñaes da testa,
ao apuñelar a serán
faielle feridas de estrelas.

A lúa
veu de «Cubita» a outra feira
e anda «botando la plata»
no café das carballeiras.

E as coitadiñas arrás
que a volta del rei anceian,
teimosas, pídenlle a Deus
o trunfo das suas arelas.

De *Bebedeira*, 1934

2.- “QUINCE ANOS”

Madurecen amerodos
na campía do teu peito;
cintilean as estrelas
no raso azul dos teus ceos.

As pombiñas do pombar,
que devenecen por voar,
xa encomezan a arrolar.

No rigueiro da túa fala
choutan ferverzas de risas;
á anela da túa boca
asoma a fada sorrisa.

Das edades antre os agros
no frorescido valado,
chían, tolos, os paxaros.

No teu nacre morno e doce
trunfaron as campas belas;
na brancura dos teus liños
florece rosas vermellas.

Da roseiriña antre as rosas,
teimosas, do anceo, voan
as avelañas todas.

De *Bebedeira*, 1934

3.- “ENTERRO”

Doces beizos, cadaleito
para os meus bicos gardar;
a branca lousa dos dentes
para na cova os pechar;
meniñas, fachóns dourados
para o cortexo alumar;
guedella, bágoa de mel
para por eles chorar;
o rouxinol da túa voz

para o responso cantar.
Dese xeito:

coma non hei de matar
os meus bicos, na túa boca,
se bon enterro han levar?

De *Bebedeira*, 1934

4.- MUIÑADA

O sol, baril muiñeiro,
pingotas de choiva moe,
o arco da vella pineira
fariña de sete cores.

Os brancos foles das nubens,
a lombos das serras, van
cara o muiño do ceo
para moelo seu gran.

A señora lúa,
branca muiñeira,
que anda noutra banda
coas mozas estrelas,

ao chegala noite
de tornar se lembra
porque ten gandaia
e nón quer perdela.

Os ventos, mozos de pobo,
polos agros a cantar,

terán de rubir ao ceo
pola noite a rebuldar.

O sol muiñeiro,
de pan un anaco,
que moéu de día,
farto de traballo
ao ban do poente
vai asubiando,
amata o candelo
e fica deitado.

Ao ver o muiño a escuras
ruben os ventos apresada,
xunto á muiñeira lúa,
e xunto ás mozas estrelas.

A señora lúa,
chisgándolle os ollos
ás mozas estrelas
aos ventiños mozos,
arranxa as parexas,
cada un ao seu choio,
e, cô mais barudo,
ponlle ao sol os cornos.

A paroleira anduriña
anda a falar polo baixo
coa bris, vella contequeira
que marmula antre os carballos.

«Unha noite no muiño
moitos din que non ê ren,
mais, sabendo aproveitala,
nela moise moito e bén».

De *Bebedeira*, 1934

5.- “DORES DO AGRO”

Fortes brazos de silveira
o camiño apadumaron;
anda a laiarse o silencio

da puñelada dos carros
que lle fendeu as entranas;
pola forza dun arame
o parreiral enforcado
bota a lingua para afora,
o probe corpo estordega,
e remela os verdes ollos
nas ánses da morte fera.

De *Bebedeira*, 1934

6.- “GALICIA INFINDA”

Galicia é infinda!
Nosa Galicia é máis que toda a Terra.
Non é xa o cativo currunchiño
que din escolas vellas.
Cómprenos desbotar antigos erros
fillos de mente estreita:
Galicia é infinda!

Bela de estrada de ensoños,
con macádam de estrelas,
a Vía Láctea é camiño
que leva a Compostela,
hoxe é outrora faro,
a cibdade ecuménica
que alumeou, na Europa,
trebas da Edade Media.

Polo mundo espallados
van os netos dos celtas.
Dende a austral Buenos Aires
á parroquia labrega;
do New York boligante
ás indianas ribeiras;
da pelica de touro
ata a China de lenda...
Dende o berce sabido
á final cova incerta:
os boscos do Amazonas,
carpaceiras brañegas,
do Courel as searas,
cais da beira do Sena,
de Hong-Kong as baiúcas,
as viñas valdeorresas,
coqueirás das Antillas,
augas bacalloeiras...
Agros, mares e montes,

vilas, cibdades, cities, towns, aldeias,
os recantos do Mundo...
Todo é terra galega!
Galicia infinda!

Noso meirande río non é o Miño,
galán a namorar moza ribeira,
nin o Sil, gabancioso do seu ouro
e do seu belo enfeite de cepeiras.
O Gulf Stream é o noso río meirande:
río que rega as xirxilantes veigas
e os carreiros de escuma
que ás sereias gorentan;
o dos risos da choiva,
garimoso de néboas,
que anda a apalparlle os peitos ás montanas
para folgarse coelas
e, afoutado, cobrilas
pra ser pai de regueiros e fontenlas.
Galicia é infinda!

Nosa Galicia é máis que toda a Terra.
Galicia só limita coa Saudade,
elástica fronteira
que serve para o tempo e para o espacio
-onde un galego está, atópase ela-

máis que ninguén atravesala pode
aínda que leve nos papés: Poeta.

De *Galicia Infinda*,

7.-“NOMES”

Nomes de Michöacan,
son garruleiro e lisgaio:
Tsintsunsan, Paricutín,
Sirahuen, Uruapan, Ario,
Saráracua, Cupatizsio
Tangancícuaro, Tacámbaro...
Nomes de tarasca terra,
¡rechouchío de paxaros!
.....
Nomes da veira do Sil
de antergo e de nobre alamio:
Val de Afreixo, Val de Godo,
a Pena da Moura, o Castro,
Porto Mourisco, Baxeles,
Córgomo, Castelo, Arnado,
Outarelo, Millarouso,
Portela, Cesures, Arcos...
Nomes, nomes de Valdeorras,
¡doce e sonoro canto!

De *Galicia Infinda*, 1963

8.- “BOCARRIBEIRA VALDEORRESA”

Espi o monte a mortaxa.

Cataléptico no inverno,
volta á vida na Coresma
e viste de nazareno.

(Cantariñas costureiras,
con agarimo, teceran
o manteliño morado
có que se enfeitou a serra).

Por fuxir do sol, a neve
agachóuse entre as silveiras,
trocáronse en brancas frores
as revoantes folerpas.

Os regueiros, por quenceren
do aterecer das xiadas,
andan ás pinchacarneiras
polas encostas e as fragas.

Cal na teima dunha aposta
pra ver quén rube máis alto,
hortos, bacelos e soutos
gateñan polos sucacos.

As cerdeiriñas, louzanas
mozas no día da festa,
na verde orella penduran
roxos brincos de cireixas.

As velliñas caracochas
coa primadeira tolean
e, de perifole, poñen
fíos de ouro das candeias.

Embaixo, o río, prisioeiro
entre as penas, nun caborco,
chouta por unha fervenza
pra saír do calabouzo.

E, sen medo a se esfragare,
bota a fuxir, ás carreiras,
cara os vieiros do mar
a embarcare pra as Américas.

De *Galicia Infinda*, 1963

9.- “VALDEORRAS”
(romance ao xeito oitocentista)

Miña noiva,
miña terra:
Á beira do sil deitada,
para ollar a túa beleza
do mesmo xeito que a “Venus
do espello”, nel se contempla.
Terra de curvas tan doces
coma os peitos dunha nena
e de recendente aroma
coma o alento dunha deusa.
Verde mantelo de vides,
cobre o teu corpo de femia
lanzal e morada cofia
amostras na nobre testa.
Tecéronche os castañeiros
un refaixo de candeas,
que loces entre a ledicia
das festas da primavera.
Para poñer encol do seo,
ao servizo da maxeza
da túa cara, a centos teis
nos xardíns da túa ribeira
froles: no toxal chorimas
(meigas estrelas da terra
por feras poutas gardadas
cal por dragós as princesas),
nos carreiros margaridas,
nos cómaros primaveras,
madesilvas nas carrúas,
no medio das poulas, névedas,
bititroques nos valados,
vioniñas entre as pedras,
coallada neve de rosas
pendurada nas cerdeiras...
Compóñenche adrezos belos

pingas da chuvia nas herbas,
amerodos nos lameiros,
acios nas mestas cepeiras,
carraboucos nos carballos,
xeixos que ao sol cintilean
nas muradellas. E os gardas
nos estuches que che emprestan
os ourizos ao caírlle,
no outono, as escuras pelras
que agachaban no seu seo
coma tesouros de lenda.
Pra a túa gorxa garrida
cinguir dun colar, as hedras
danche adoas de acebiche,
o cabrinfollo vermellas,
e, as amoras das silveiras,

roxiñas, verdes e pretas.
Goréntanche os teus ouvidos
no inverno, a música rexa
que o mestre vento compuxo
no pentagrama das xestas;

o reiseñor dáche arrolos
nas noites de primavera;
nas mañanciñas do vrau,
cántanche alboradas ledas
a cochorra e o malvís
e, o xílgaro, a muiñeira;
no outono, diche romances
de medo a curuxa meiga...

.....
En reial pazo de ensoño,
que defenden outras serras,
teu belo corpo se garda,
miña noiva, miña Terra:
engado dos meus amores,
consolo das miñas penas.
Vencello cando en ti estaba
e hoxe, que en terras alleas
vivo, saudosas lembranzas,
ferida que non se cerra,
dor no peito acubillada,
infinda e punxenta arela...
Miña fada garimosa,
miña noiva feiticeira:
¡Quen, no teu tépedo colo,
pra sempre acougar poidera!
¡quen poidera, cos teus brazos,
cinguirse en eterna aperta!

De Galicia Infinda, 1963

10.- “O GALEGO...”

O galego é un home que envexa aos macacos,
o galego é un cisne que quere ser pato,
o galego é unha águia, que imita aos morcegos
pra minimizarse, sendo sobranceiro.

Tendo fala de prócer, tatexa en castrapo;
de egrexia linaxe, anda a ser criado;
era circio e rexo, hoxe é brando, é mol,
doente de abulia, desleixo e langor.

O seu non reclama, inda deixa agora
que a reo o gobernen as xentes de afora;
non ten nunca arelas de ser, do seu, dono,
sempre mergullado nun sono sen soños.

¡Ignora que compre non ser “miñaxoia”,
pois a liberdade non a dan de esmola!
De O soño do Guiero, 1986

11.- “LOUVANZAS DOS NOMES ENXEBRES” (Muiñeira sen música da toponimia valdeorresa)

Volten, de Valdeorras, os nomes xenuinos:
Non máis “Correjanos” nin “vega Molinos”;
sín Veiga Muiños e máis Correxais,
pois xa os “castrapismos” están por demáis.

Arriba Penouta e abaixo “Penota”
que é nome en “castrapo” e rima con “jota”;
afora “Jagoaza”, nome cacofónico,
adiante Xaguaza, enxebre i eufónico.

Non trocar por feles os galaicos meles,
pronunciando “El Barco”, “La Puebla” e “Bajeles”
e “Vega de Cabo”, “Villoria”, “Otarielo”
e “Puerto Morisco” e “Repuricielo”

e ata, Deus me salve, nomeando a Fiais
en “supercastrapo”, decíndolle “Hilais”.
Hai xentes capaces (é cousa de rir)
de, ao povo de Córcomo, “Kuérgamo” decir;

hai xentes capaces (cousa é pra chorar)
de, ás mesmas Gralleiras, “Grajeras” chamar
e, de Rodeleira, facer “Ruedelera”
(¿Víchedes vosoutros cousa máis pavera?).

¡Qué Deus lles perdóe a feble cultura
aos que esmendrellaron a nomenclatura,
traducindo os belos nomes de Valdeorras
ao feio “castrapo”, da linguaxe as borras,

xerigonza, xiria, xermanía impura
que é, do castelán, a caricatura!
Xentes valdeorresas, voltade a eufonía
dos nomes anterigos, baril fidalguía.

¡Que na nosa fala, de fina enxebreira,
de lene dozura, de egrexia nobreza,
do noso Valdeorras, benquerido lar,
os pobos e vilas volvamos nomear!

De O soño do Guiero, 1986

12.- “FALAN CASTELÁN”

O vello cacique
-quen mo quer mercar?-
que, dende o seu pazo,

amola ao paisán,
FALA CASTELÁN.

O repartimento
das utilidás
tamén vén escrito
TODO EN CASTELÁN.

O crego da aldeia,
do inferno a berrar
pra meterlle medo
ao pobre aldeán,
FALA CASTELÁN.

Dille que condena
se fai tal ou cal
fálalle do demo,
TODO EN CASTELÁN.

O señoritiño
da vila de Tal ,
con vento na testa,
sen calos na man,
FALA CASTELÁN.

Como é cousa “fina”
o alleo falar,
di... cen parvadas,
TODO EN CASTELÁN.

Il, que chegou fraco
e que está a estoupar,
fixo os seus choíños,
TODO EN CASTELÁN.

Aquil rapás listo
que anda a predicar
en tódolos mitins
por mor de medrar
FALA CASTELÁN.

Di que aos que gobernan
hai que se achegar,
de “chaqueta” troca,
TODO EN CASTELÁN.

Mozo falanxista,
mistura infernal
de tolo e verdugo
FALA CASTELÁN.

Soñando coa moura
España imperial,
canta Torquemada
TODO EN CASTELÁN.

Quere enguedellarte
calquer lacazán?
Pois, cando ao xulgado
te vai demandar,
FALA CASTELÁN.

Ata o “mandamento”
que ordena embargar,
tamén vén escrito
TODO EN CASTELÁN.

Ouh, lingua de Cervantes, de Lope e de Quevedo,
ouh, fala de Castela, nai de conqueridores,
ouh, idioma sublime, ou castelán sonoro!

(O que é, na nosa terra, tes bos embaixadores!)

De Cantareñas, 1981

13.- “GABANZA DA MOZA FRESCA”
(espinela ditirámica)

Filla da torta cepeira
e do sol quente que a goza,
MOZA FRESCA, fresca moza,
nascés na bocarribeira
e, na fustalla, criadeira
coma seo de muller
que te agarima, a ferver
con ledicia e paseniño,
MOZA FRESCA, faste un viño
que é pracer pra o meu lecer.

De Cantareñas, 1981

14.- “XACARANDA”

A esta terra da infinda primadeira
a nova primadeira vai chegar
e a xacaranda teima en estoupar,
foguete malva, na mañán marceira.

Das súas pólas pendura, churrusqueira,
axóuxeres azúes, a vibrar
nun ourente tanguido que enche o ar
e espalla o seu engado feiticeira.

Orballada de froes no chan deita,

a choiva malva-azul o parque enfeitada...

E, verde muiñeira polo vran,

peneira o ardente sol, coas súas folliñas
da bris arrandeada, e as herbiñas
recadan, a bulir, a lus no chan.

(Poema mexicano en *Cantarenas*, 1981)

15.- “PANDEIRADA”

Nenas, vinde á pandeirada,
que sinto, no peito, o adufe
do meu desexo, rapazas.

Os ollares churrusqueiros
sons mans a bater no adufe
que anda a soar no meu peito.

Nenas, vinde á pandeirada,
a pór acordes co adufe
ás ferreñas das risadas.

(Estoupe, que estoupe, que estoupe o pandeiro;
nas bocas froridas que estoupen os beizos;
estoupen os risos e os salaios ledos;
estoupe o xustillo, gaiola dos peitos!)

Ledicia de pandeirada:
arcos-peitos, branco-adufe,
frechas-tentacións o rachan.

Eléctrico de desexos
vai estoupar meu adufe
co bater dos vosos beizos.

Ledicia de pandeirada:
acorde co meu adufe
vosas ferreñas, rapazas.

(Tanxe, que tanxe, nena rebuldeira,
coas mans que buligan coma bolboretas.
Tanxe que tanxe, tamén eu tanxera
a bicos o adufe da boca vermella!)

De *Cantarenas*, 1981

16.- “A UN VELLO FALANXISTA”

(No segundo cabo de ano da nosa loita contra a
traizón).

Falanxista: Non máis leves
a túa insignia encol do peito,
pon o xugo no pescozo
e pon o feixe ao carrelo,
pois, de alteiroso león,
pasache a boi de labrego
ti, que tiñas soños de aguia
e despertaches -portento!-
de año doce e lambedor
de mans de tiráns noxentos.
Que foi da España imperial
que tiñas no pensamento,
unha, grande e ceibe, que
gabaches con triple berro?
Que foi das túas ilusións?
Quixeches matar vermellos
sen ver que eran teus irmáns;
saión e suicida a un tempo,
co sangue nobre do pobo
asolagache os teus eidos,
coidando que son doados
alicerces pra un imperio,
a morte, os odios, a fame
e a guerra, infernal enxendo.
E todo pra que?, pra que?
Pra que, os vermes do diñeiro,
zuguen no sangue dos pobres
co fuciño pezoñento;
pra que un ditador cativo
-doutros meirandes cadelo-
espalle a cariña innobre
e os seus idiotas orneos
-nos que se enche a boca coa Patria
que vendeu aos estranxeiros-
inzando xornais e afiches
cal ridículo esperpento;
pra que os “bereberes loiros”,
os “herois do Caporeto”
e os “arios da Berbería”,
da xenreira e cruces cheos,
veñen a tripar o chan
que ti arelabas ergueito.

Falanxista, falanxista
virado de aguia en cordeiro:
non leves feixe de frechas,
non leves xugo no peito.
Turra, dos tiráns, o carro,
co xugo do teu descreto;
co feixe dos teus desenganos

canga o lombo, outrora ergueito;
non leves rosas de sangue,
amarelas do desprezo,
ou moradas da vergoña,
millor che cómpren, de certo,
xa que, por soños de tolo,
es vítima dos alleos
e verdugo dos irmáns.
Coitado. Os remordemento
non che firen a conciencia?,
non tes noxo de ti mesmo?
Máis che valera, coitado,
ir de garda ante os luceiros.

De *O soño do Guieiro*, 1986

17.- “AO REISEÑOR”

(no xeito dos vellos vates)

Reiseñor meigo que no agro frorido
arrolas cantando ao serán durmido
ouh doce trobeiro!

Reiseñor meigo que no agro vizoso
arrolas cantando ao serán fermoso
ouh doce trobeiro!

Arrolas cantando no serán durmido
que escoita a cantiga do son esvaído
ouh doce trobeiro!

Arrolas cantando ao serán formoso
que ouve o feitizo do son garimoso
ouh doce trobeiro!

Datado no 1923, pero non incluído en libro.

18.- “CONTO SINXELO”

Laídos de huapango,
atruxos de alalá...

.....
Il era un mozo louro,
neto de Breogán;
varudo e forte peito
atanado do mar.

.....
Ela souril “prietita”:
ar de danzón no van,
co mel do “ese” nos beizos
e ollar de siñardás.

.....
Laídos de huapango,
atruxos de alalá...

.....
Da antiga verde terra
á nova terra irmá
o mozo mariñeiro
veu para namorar.

.....
Sangal dicir galego,
alamio tropical.
Laídos de huapango,
atruxos de alalá...

.....
Cinguidos co impeitizo
da fita azul do mar,
a “prietita” e o mozo
houberon de casar.

.....
Laídos de huapango,
aturuxos de alalá...

.....
“Escuincla” de canela,
de churusqueiro ollar,
e un louro picariño
foron benzón do lar.

.....
Sangal dicir galego,
alamio tropical...
Laídos de huapango,
aturuxos de alalá...

